

Pelastakaa Lapset - Rädda Barnen
Save the Children

Pelastakaa Lapset - Rädda Barnen
Save the Children

**TURVAPAIKKA-,
MAAHANMUUTTO- JA
KOTOUTTAMISRAHASTO**

Euroopan unionin tuella

Perhehoito kotouttaa! - Ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten ja nuorten perhehoidon kehittäminen Suomessa

22.11.2017

Kokemuksia Euroopasta -seminaari, TRUST-hanke

Kehittäjäsosiaalityöntekijät Heli Reinikainen ja Päivi Partanen

Perhehoito kotouttaa! -hanke

Taustaa

- Vuonna 2015 Suomeen tuli 3024 alaikäistä lasta ja nuorta ilman vanhempiaan
- Pelastakaa Lasten Länsi- ja Etelä-Suomen aluetoimistossa lähdettiin selvittämään mahdollisuutta perhehoitoon
- Yhteyksiä alueellisiin toimijoihin ja ministeriöihin
- Ryhmävalmennus (6 perhettä) Porin kaupungin tarpeisiin
- EU-rahaston tuella hanke ajalle 1.2.2017-31.1.2019

Taustalla lapsen edun ensisijaisuus

- **LOS artikla 20 Oikeus erityiseen suojeluun ja tukeen - maininta sijaisperhehoidosta**
- **LOS artikla 22 turvapaikanhakija- ja pakolaislasten erityisen suojelun tarve**
- **EU:n yhteinen turvapaikkapolitiikka**
 - perhehoito yhtenä vaihtoehtona
 - perhehoitoa tarjottu alle 16-vuotiaille
 - sijaisvanhempien kuuluu saada hyvä perehdytys ja koulutus
 - sijaisvanhemmat tarvitsevat ohjausta ja tukea koko sijoituksen ajan
- **Työ- ja elinkeinoministeriön selvitys: Ilman huoltajaa tulleiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden vastaanotto ja järjestelmän kehittämistarpeet (29/2014)**
 - Suositellaan perhehoitoa erityisesti nuorina tulleille lapsille ja nuorille
 - Perhehoitolain mukaisesti

Euroopan unionin yhteinen turvapaikkapolitiikka

- **EU:n yhteinen turvapaikkapolitiikka**
 - Lapsen etu ensisijalla valitessa oleskelupaikkaa
 - Asuinpaikan tulee olla sellainen, jossa pystytään tukemaan lapsen fyysistä, psyykkistä, moraalista ja sosiaalista kehitystä
 - Valtion tulee tukea ennen kaikkea lapsen perheenyhdistämistä, alaikäisen hyvinvointia ja sosiaalista kehitystä
 - Alaikäinen, joka hakee kansainvälistä suojelua täytyy sijoittaa joko aikuisille sukulaisille, **perhehoitoon**, vastaanottokeskukseen, jotka ovat tarkoitettuja alaikäisille
 - Sisarukset pitää sijoittaa samaan paikkaan
 - Alaikäisten siirtäminen paikasta toiseen pitää minimoida

Kotoutumisen edistäminen

Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) = kotoutumislaki

- Sovellettaessa lapseen... kiinnitettävä erityistä huomiota lapsen etuun ja kehitykseen (lapsen etu LSL 4 §)
- **27 §:** ”... myönnetty oleskelulupa, ... hoiva, huolenpito ja kasvatus järjestetään perheryhmäkodissa tai **tuetun perhesijoituksen** avulla taikka muuten tarkoituksenmukaisella tavalla.”

Yhtymäkohtia lastensuojeluun: lapsen huolenpidon ja asumisen järjestäminen siten, että lapsen etu toteutuu

Oleskeluluvan jälkeen

Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010)

- Muutto perheryhmäkotiin
 - Tukiasumisyksikköön
 - Yksityismajoituksen jatkaminen
 - Perhehoitoon (Kotoutumislaki 27 §: Tuetun perhesijoituksen mahdollisuus)
-
- Käytännössä pohdinta jatkopaikasta tehdään yhdessä lapsen asioita hoitavan sosiaalityöntekijän, lapsen edustajan ja ELY-keskuksen kanssa. Lapsen toiveita tulee kuulla.

Yksityismajoitus

- Yksityismajoitus vaihtoehtona lapsen saapuessa maahan ja hakiessa oleskelulupaa
- Yleensä yksityismajoittaja on lapsen sukulainen

Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta (746/2011) 18 §:

- Vastaanottokeskuksen johtaja päättää
- Vastaanottokeskuksen sosiaalityöntekijän ja lapsen edustajan selvitykset yksityismajoituksen olosuhteiden sopivuudesta sekä lapsen luokseen ottavan henkilön tai henkilöiden kyvystä huolehtia lapsesta
- Tieto sijoituksesta yksityismajoittajan sosiaalitoimeen
- Yksityismajoitus voi jatkua oleskeluluvan saamisen jälkeen

Havaittuja epäkohtia yksityismajoituksessa:

- Tukeen ja valvontaan liittyviä pulmia (E. Kauhanen 2017)
- Ei rahallista korvausta lapsen hoidosta

Mitä perhehoito on?

Perhehoito = oman kodin ulkopuolista hoitoa tarvitsevan henkilön (lapsen, nuoren, aikuisen tai ikääntyneen) hoidon, kasvatuksen tai muun ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä perhehoitajan tai hoidettavan kodissa. Lasten ja nuorten perhehoitajia kutsutaan sijaisvanhemmiksi ja perhettä sijaisperheeksi.

Lastensuojelussa

- Huostaan otetun tai kiireellisesti sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolelle
- Edellyttää yhteistyötä lapsen biologisten vanhempien ja muiden läheisten ihmisten sekä asiaa hoitavien viranomaisten kanssa
- Lastensuojelun perhehoito sijaishuollon ensisijainen hoitomuoto 1.1.2012 alkaen

Perhehoito

Kahden eri sijoitusmuodon vertailua

Lastensuojelun perhehoito

Perhehoitolaki (263/2015):

- Ennakkovalmennus
- Toimeksiantosopimus, korvaukset, tuki

Lastensuojelulaki (417/2007):

- Lapsi huostassa – vahvempi puuttuminen
- Jälkihuolto, velvoittava
- Selkeä sijoitusprosessi vastuineen
- Ensisijainen sijoitusmuoto

Kotoutumisen perhehoito

Perhehoitolaki (263/2015):

- Ennakkovalmennus
- Toimeksiantosopimus, korvaukset, tuki

Kotoutumislaki (1386/2010):

- Lapsi vapaaehtoisesti sijaisperheessä
- Jälkihuolto mahdollista, kunnan päätettävissä
- Sijoituksen vastuut sovitaan kunnassa erikseen
- Perhehoito ei erityisasemassa. Laitoshiitoa ensisijaisesti tarjolla kaikenikäisille

Perhehoito

Kahden eri sijoitusmuodon vertailua

Lastensuojelun perhehoito

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (361/1983)

Yhteistyö

- Biologiset vanhemmat – tapaamiset ja muu yhteydenpito
- Lapsen huostaanottaneen kunnan perhehoidon sosiaalityöntekijät
- Muut lapsen elämässä olevat tahot (päivähoito, koulu, harrastukset, terveydenhuolto)

Perheen jälleen yhdistäminen (Lastensuojelulaki)

- Lastensuojelun tavoitteena on mahdollistaa lapsen paluu vanhemmilleen

Kotoutumisen perhehoito

Yhteistyö

- Biologiset vanhemmat –yhteys some/puhelin
- Edustaja
- Sijaisperheen kotikunnan sosiaalityöntekijät (perhehoito ja maahanmuuttopalvelut)
- Muut lapsen elämässä olevat tahot (koulu, harrastukset, terveydenhuolto, kulttuuri- ja uskonnollisen yhteisön edustajat)

Perheenyhdistäminen (Ulkomaalaislaki)

- Perhesiteen perusteella myönnetty oleskelulupa
- Lapsen vanhempien saaminen Suomeen harvinaista

Sijaisvanhemmuuden edellytyksiä

Sijaisvanhemmat ovat tavallisia perheitä, joilla on aikaa ja voimavaroja huolehtia lapsesta, joka ei ole heidän omansa

- avio- tai avopuolisoita; henkilöitä, joiden oma elämäntilanne on vakaa ja kunnossa
- hyvä terveydentila
- lapsettomia ja lapsiperheitä
- lapsen ja vanhemman välinen suositeltava ikäero enintään noin 45 vuotta
- yhteistyökykyä ja halua tukea lapsen suhteita syntymäperheeseen
- lakisääteinen ennakkovalmennus sijaisperheeksi haluaville
- valmius olla kotona tarpeen mukaan

Sijaisvanhemmuuden valmennuksessa

Ennen valmennusta ehdottomat esteet selvitetään

- terveydentila
- rikostausta
- sosiaalitoimen lausunto
- Ryhmä- tai perhekohtainen valmennus
- pohditaan sijaisvanhemmuutta harkitsevien vahvuuksia ja tarpeita sekä edellytyksiä tarjota lapselle hyvä hoito, lämmin kiintymyssuhde sekä pysyvät ja turvalliset olosuhteet
- pohditaan valmiuksia uusien tilanteiden, erilaisten kriisien ja haasteiden kohtaamiseen
- sijaisvanhemmalle tärkeää mm. joustavuus, stressinsietokyky, sensitiivisyys ja valmius ottaa vastaan ulkopuolista apua

Perhehoito kotouttaa! -hankkeen tavoitteet

1. Rekrytoinnin ja valmennuksen kehittäminen perhehoitajille
 - Luodaan rekrytointikäytännöt ja -kanavat, niin että valmennusryhmiin löytyy riittävästi osallistuvia perheitä
 - Valmennusmallin luominen
 - Perheiden valmentaminen

Yksin maahan tulleiden lasten perhehoidon valmennus

- Perheiden ennakkotapaaminen ja kotikunnan lausunto ennen ryhmää
- Ryhmämuotoinen valmennus, jossa kahdeksan osiota, yhteensä 24 h
- Menetelmät: lyhyitä alustuksia, artikkeleita ja muuta luettavaa perheille, elämyksellisiä harjoituksia, ryhmätehtäviä, vierailevia asiantuntijoita ja kokemusasiantuntijoita, perheiden läheisillä mahdollisuus osallistua yhteen tapaamiseen, jossa mukana kokemusasiantuntijaperhe kertomassa perhehoidosta
- Lisäksi kirjallisia yksilökohtaisia tehtäviä, joita käsitellään perhekohtaisilla toimisto- ja kotitapaamisilla
- Perheessä asuvat lapset ja muut henkilöt tavataan

Yksin maahan tulleiden lasten perhehoidon valmennus

- Ryhmätapaamisten sisällöt:
 - sijaisvanhemmuuteen liittyviä asioita
 - yksin maahan tulleen lapsen turvapaikkaprosessi
 - edustaja-järjestelmä ja viranomaisyhteistyö
 - mahdollinen yhteistyö ja yhteydenpito lapsen läheisten kanssa
 - kotoutuminen ja sen tukeminen
 - kulttuurisia ilmiöitä (kulttuuri- ja uskontosensitiivisyys)
 - erot, menetykset, traumatisoituminen. Niistä selviytyminen, rasismin kohtaaminen
 - oleskeluluvan saaneiden lasten sijoitusprosessi
 - tietoa lastensuojelusta ja perhehoitolaista
- Yhteinen loppukeskustelu, kirjallinen loppuraportti perheen olosuhteista ja valmiuksista

Valmennuksesta esiin nousseita huomioita

- Erilaisia perheitä:
 - erityinen kiinnostus juuri tähän kohderyhmään
 - monella aikaisempaa kokemusta vapaaehtoistyöstä tai työstä maahanmuuttajien parissa
 - halu auttaa
- Monikulttuuriset perheet valmennuksessa:
 - tavoittaminen, motivointi
 - oma kotoutuminen
 - riittävä suomen kielen taito
 - kulttuurikysymykset
 - omakohtaiset kokemukset

Perhehoito kotouttaa! -hankkeen tavoitteet

2. Lapsen turvallinen siirtyminen perheeseen

- Sijoitusmallin luominen
- Luodaan viranomais- ja järjestöyhteistyön malli
- Tuotetaan käsikirja lasten sijoituksiin
- Lasten sijoittaminen perheisiin ja kirjallinen palaute sijoitetuilta lapsilta

Hankkeen aikana nousseita huomioita

- Sijoitusprosessi:
 - Kenen tehtävänä ottaa puheeksi?
 - Minkä ikäisiä sijoitetaan? Nuoruusikäisille kehitystehtävän vastaista?
 - Missä vaiheessa turvapaikkaprosessia? Ryhmäkotivaiheessa jo esille?
 - Sosiaalityö sijaisvanhempien kunnassa?
 - Motiivit perheryhmäkodissa pysymiselle?
 - Miten perhehoito ymmärretään (ryhmä-/ perheryhmäkodit)?
 - Miten se konkretisoidaan lapselle?
 - Muutokset vaikeita näille lapsille; koulun, ystäväpiirin, aikuisten vaihtuminen. Iso muutos pelottaa ja on vaikea lähteä muutokseen.

Perhehoito kotouttaa! -hankkeen tavoitteet

3. Laadukas ja riittävä perhehoidon tuki
 - Tuen mallintaminen perhehoitajille ja lapsille
 - Lapsien ja perheiden tapaamiset sekä vertaisryhmätapaamiset
 - Yksityismajoittajien kartoitus ja koulutus

KIITOS!

Pelastakaa Lapset - Rädda Barnen
Save the Children